

Mirella Sipola

Ylivilkas Paganini

Käytännön ohjeita temperamenttisen oppilaan opettamiseen

Ylivilkas Paganini

Käytännön ohjeita temperamenttisen oppilaan opettamiseen

Mirella Sipola
Opinnäytetyö
Syksy 2013
Musiikin koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Tekijä: Mirella Sipola

Opinnäytetyön nimi: Ylivilkas Paganini. Käytännön ohjeita temperamenttisen oppilaan opettamiseen.

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2013 Sivumäärä: 32

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on antaa soitonopettajille tietopaketti siitä, kuinka ohjata temperamenttista oppilasta yksityistuntitilanteessa. Tavoitteeni on myös tuoda esille temperamenttisen lapsen käyttäytymistapoja sekä selvittää, voiko viulunsoitonopettaja saada oppilaansa keskittymään tunnilla paremmin enemmänkin tietoisesta ohjaamisesta kuin kieltojen voimalla.

Työni tietoperustassa käsitteelen lapsen kehitysvaiheita sekä selvitän mitä temperamentti on. Tarkastelen temperamenttia myös muun muassa oppimisen ja ympäristön näkökulmista, kulttuurillisia vaikutuksia unohtamatta.

Neljännessä luvussa pureudun siihen, millainen temperamenttinen viulisti on ja miten tällaista oppijaa tulisi ohjata. Tämä luku antaa minulle opettajana erityisiä valmiuksia käsitellä haastavia ja temperamenttisiä oppilaita.

Uskon, että raporttini antaa työkaluja viulunsoitonopettajille, mutta ohjeeni ovat sovellettavissa myös muuhun opetukseen. Ajanpuutteen vuoksi en päässyt keilemaan ohjeitani käytännössä, joten opinnäytetyötäni voisi jatkaa tältä osin. Tämän lisäksi työtäni voisi jatkaa tutkimalla temperamenttisten oppilaiden käytöstä ryhmätuntitilanteessa sekä sitä, miten aihetta käsittelevät ohjeet soveltuvat ryhmätunneille.

Opinnäytetyöni perustuu kirjallisuuteen ja artikkeleihin sekä omiin kokemuksiini viulunsoitonopettajan työstä.

Asiasanat:

Lapsen kehitysvaiheet, temperamentti, opettaminen, yksilöopetus, viulunsoitto.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music Option of Music Pedagogue

Author: Mirella Sipola

Title of thesis: Lively Paganini. How to teach a temperamental student.

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2013

Number of pages: 32

The aim of this thesis was to give information to teachers on how to guide temperamental students on private lessons. The aim was to bring out behaviour patterns of a temperamental child. It was also studied if it is possible for a violin teacher to get their students to focus better with specific guidance.

Development stages of a child as well as different temperaments and used are defined with the help of literature and articles as the framework of the study. Temperament is studied on the aspects of learning, environment and culture.

On the fourth chapter the features and teaching of a hard temperamental student are studied. This chapter gives tools to handle challenging students.

This report gives tools to violin teachers but the instructions can be used with other kind of teaching too. It would also have been beneficial to prove the instructions with real students. A follow up research could be how these instructions work or to study how temperamental students behave in a group.

Keywords:

Grade, temperament, teaching, private lesson, violin play.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 6-12 -VUOTIAIDEN LASTEN KEHITYSVAIHEET	8
2.1 Fyysiset ja motoriset muutokset	8
2.2 Kognitiivinen kehitys	10
2.3 Tunne-elämän ja sosiaalisen käyttäytymisen kehitys	12
3 TEMPERAMENTIN MÄÄRITELMIÄ	14
3.1 Mitä temperamentti on?	14
3.2 Helppo, hitaasti lämpenevä ja vaikea temperamentti	15
3.3 Temperamentin vaikutus käytökseen ja oppimiseen	17
3.4 Ympäristön ja kulttuurin vaikutus temperamenttiin	18
4 TEMPERAMENTTISEN LAPSEN OPETTAMINEN	21
4.1 Temperamenttinen viulisti	21
4.2 Jatkuvaa torumista vai selkeää ohjaamista?	23
4.3 Opettajan oma temperamentti ja vuorovaikutustaidot	27
5 POHDINTA	29
LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

Temperamentti vaikuttaa ihmisen käytökseen monella tavalla. Usein pidämme temperamenttista ihmistä räiskyvänä ja kovaäänisenä, ehkä jopa helposti tulistuvana. Nämä ovat kuitenkin vain temperamenttipiirteitä, joita käytämme kun kuvailemme jonkin ihmisen ominaisuuksia. Hitaus, rauhallisuus ja ujous ovat yhtä paljon temperamenttia. Jokaisella ihmisellä on oma temperamentti-
teidensä kirjo ja kaikki temperamentti-
piirteet ovat yhtä arvokkaita. (Mullola 2012, 62.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää temperamenttisen lapsen käyttäytymistapoja sekä antaa viulunsoitonopettajille työkaluja temperamenttisten lasten opettamiseen. Pyrin selvittämään, voiko opettaja tietoisella ohjauksellaan päästä lähemmäs haluttua lopputulosta jatkuvan käskyttämisen ja kurinpidon sijaan.

Opinnäytetyöni tietoperustassa tarkastelen lapsen ikävaiheita sekä selvitan, mitä temperamentti on. Temperamentti muuttuu usein vuosien varrella ja lapsen kasvaessa. Jotkut tutkijat ovatkin sitä mieltä, että vain pikkulasten kohdalla voidaan puhua varsinaisesta temperamentista. Aikuisilla temperamentin ilmaisu on niin paljon ympäristön odotusten muokkaamaa. (Keltikangas-Järvinen 2004, 43–44.)

Koen aiheeni ajankohtaiseksi tehtyäni muutaman vuoden töitä viulunsoitonopettajana. Tämän hetkinen maailma on täynnä kiirettä, stressiä ja jatkuvia odotuksia niin kotona kuin koulumaailmassakin. Oppilaat ovat usein väsyneitä ja arjen kiireiden keskellä ruokailutkin jäävät vajavaisiksi. Nälkäinen ja väsynyt lapsi jaksaa harvoin keskittyä soittamiseen.

Neljännessä luvussa käsittelen temperamenttista viulunsoittajaa ja annan ohjeita, joilla opettaja voi tietoisesti vaikuttaa oppilaansa käyttäytymiseen. Kulttuurimme luoma kuva vaikea temperamenttisesta oppilaasta ei aina ole kuitenkaan negatiivinen, vaikka kulttuuri luokin siitä negatiivisen kuvan. Helposti häiriintyvä

viulisti on usein hyvä orkesterisoitossa, musiikillisessa tulkinnassa ja sävelvi-
reyden hahmottamisessa, koska tällaisilla ihmisillä on monipuolinen havainnoin-
tikyky. (Mullola 2012, 64–65.)

Olen kirjoittanut tämän opinnäytetyön kirjallisuuden ja artikkeleiden pohjalta.
Koen, että tämä työ tuo käytännön helpotusta niin itselleni opetustyössä kuin
muillekin kollegoilleni. Tämän työn ohjeita voi soveltaa myös muuhun opetuk-
seen - ei pelkästään viulunsoiton opetukseen.

2 6–12-VUOTIAIDEN KEHITYSVAIHEET

Tässä luvussa käsittelen keskilapsuuden eli 6–12-vuotiaiden lasten kehitysvaiheita. Temperamentin merkitys on erilainen varhaislapsuudessa kuin esimerkiksi murrosiän kynnyksellä. Viulunsoiton opettajalla tulee olla tiedossa, millaisia fyysisiä ja motorisia muutoksia lapset tämän ikäisinä käyvät läpi, jotta hän osaa suhteuttaa opetettavat asiat lapsen kehitykseen ja ymmärtää jos jokin asia ei onnistu. Kun opettaja ymmärtää kehitysvaiheen tunnuspiirteitä, hän osaa paremmin erotella, mikä on kehitysvaiheeseen kuuluvaa normaalia muutosta ja mikä johtuu oppilaan temperamentista.

2.1 Fyysiset ja motoriset muutokset

Kehityspsykologiassa keskilapsuudeksi kutsutaan aikaa jolloin lapset ovat 6 – 12-vuotiaita. Keskilapsuuteen siirryttäessä fyysinen kehitys on edellytys sille, että lapsi pystyy toimimaan aiempaa itsenäisemmin ja selviytyy ympäristön asettamista vaatimuksista. Ympäristön vaatimuksista selviytymiseen tarvitaan niin voimaa kuin kestävyyttäkin. Fyysiseen kasvuun vaikuttavat geneettisten tekijöiden lisäksi muun muassa terveellinen ruokavalio sekä lapsen hyvä yleinen terveydentila. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 72.)

6-vuotiaat lapset nauttivat yleisesti liikkumisesta. Sorminäppäryyden kehittyessä lapsi myös askartelea ja piirtää mielellään. Sorminäppäryyden kehittyessä lapsi oppii arjessa vaadittavia taitoja kuten perunoiden kuorimisen ja kengännauhojen solmimisen. Suurimpia fyysisiä muutoksia 6–8-vuotiailla lapsilla on pituuskasvun nopea vaihe. Tämä voi johtaa siihen, että lapsi on kömpelö ja vetelä. Tällöin lapsi tarvitsee yleensä enemmän unta kuin aiemmin ja aamutoimet vievät enemmän aikaa, kuin aikaisemmin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 15.9.2013.)

7–9-vuotiaat lapset ovat liikunnallisesti taitavia ja aktiivisia. Tämän ikäiset lapset ovat yleensä myös uhkarohkeita. Sorminäppäryys kehittyy entisestään ja pieni

koululainen haluaa usein miellyttää vanhempiaan. Tämän ikäinen lapsi ei vielä osaa arvioida omaa jaksamistaan ja kykyjään. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 15.9.2013.) Viulunsoitto vaatii sorminäppäryyttä ja oppilas haluaa miellyttää usein myös viulunsoitonopettajaansa. Opettajan mielipide on pienelle viuluoppilaalle tärkeää.

9–12-vuotiaat lapset ovat yleensä tasapainoisia ja touhukkaita koululaisia. Osalla tämän ikäisistä lapsista alkaa näkyä kuitenkin esimurrosiän merkkejä, kuten uhmakkuutta, huolimattomuutta ja herkkyyttä. Nopea pituuskasvu voi aiheuttaa esimurrosikäisissä lapsissa muun muassa kömpelyyttä. (sama) Viulunsoitossa raajojen nopea kasvu voi näkyä siten, että soittimen hallinta vaikeutuu. Esimerkiksi kädet voivat tuntua yhtäkkiä todella kömpelöiltä ja soittaminen vaikeutuu hetkellisesti.

Esimurrosikä alkaa tytöillä noin 9–12-vuotiaana ja pojilla muutamaa vuotta myöhemmin. Murrosiän alkaminen on kuitenkin yksilöllistä ja paljon perintötekijöistä kiinni. Murrosikäinen lapsi hakee uudenlaista suhdetta itseensä ja vanhempiinsa sekä kypsyy hiljalleen itsenäiseksi. (sama)

”Keskilapsuudessa lasten lihashallinta paranee ja liikkeet muuttuvat sujuvammaksi niiden automatisoitumisen myötä. Myös liikkeiden muodot monipuolistuvat ja kehittyvät. Tasapainotaidot parantuvat ja liikkeiden yhteensovittaminen eli koordinaatio kehittyy; lapset kykenevät yhä taidokkaampiin suorituksiin ja vauhdikkaampiin liikuntaleikkeihin.” (Nurmi ym. 2006, 75–76.) Viulunsoitossa koordinaatiokyvyllä on keskeinen merkitys soiton onnistumiseen. Opettajan tulee kuitenkin huomioida, että viulunsoitossa liikkeiden yhteensovittaminen ei tule luonostaan, vaan on harjoittelun ja oppimisen tulosta.

Keskilapsuudessa tyttöjen ja poikien motorisissa taidoissa on myös jonkin verran eroja. Pojat juoksevat hieman nopeammin ja osaavat hypätä ja heittää palloa pidemmälle kuin tytöt. Tytöt puolestaan ovat ketterämpiä kuin pojat. Tytöt myös menestyvät tehtävissä, jotka vaativat hienomotorisia taitoja. Myös tasapainoa ja jalkojen hyvää koordinaatiota edellyttävien liikkeiden suorittamisessa

tytöt voittavat pojat. Pojat puolestaan menestyvät paremmin suorituksissa, joissa tarvitaan lihasvoimaa, sillä poikien lihasmassa on tyttöjä suurempi. (sama)

2.2 Kognitiivinen kehitys

Kognitiivisella kehityksellä tarkoitetaan kaikkia niitä elämänmuutoksia, joita tapahtuu tiedon vastaanottamisessa, käsittelemisessä, tuottamisessa ja välittämisessä. (Eskelinen, Hartikka & Rintala 1997, hakupäivä: 19.9.2013.)

Esikouluiässä ajattelutoiminnot kehittyvät nopeasti. Tämän ikäinen lapsi pystyy jo melko hyvin keskittymään tiettyyn asiaan ja viemään sen loppuun. Esikoululainen janoaa uutta tietoa ja nauttii asioiden pohdiskelemisesta ja oivaltamisesta. Tällöin myös muisti, sanavarasto ja ajattelukyky kehittyvät. 6-vuotias puhuu jo sujuvasti ja osaa esittää asiansa selkeästi. Tämän ikäinen on kiinnostunut kirjaimista sekä numeroista ja monet osaavat myös kirjoittaa oman nimensä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 15.9.2013.)

Esikouluikäiselle leikki on vielä erityisen tärkeää. Leikin varjolla opetellaan jännittäviä tilanteita ja eläytymistä toisen asemaan. Leikkiessä lapsi tutustuu aikuiselämän ilmiöihin kuten esimerkiksi barbeihin, jotka ilmentävät kauneutta ja autoihin, jotka ilmentävät nopeutta. Leikki on alle kouluikäisille ilon ja luovuuden lähde, ja siihen tulisi olla mahdollisimman paljon aikaa. (sama)

Leikkiä voidaan käyttää hyödyksi myös opeteltaessa soittamaan viulua. Iloiset soitto- ja laululeikit ovat innostava tapa oppia uusia asioita. Numerot osaava oppilas osaa yhdistää nuottiin merkityn sorminumeron tiettyyn sormeen ja näin ollen tällainen oppilas osaa myös harjoitella nuoteista, vaikka nuotit eivät olisi-kaan vielä virallisesti hallussa.

Lapsen johdonmukainen ajattelu ja älyllinen päättely kehittyvät koko keskilapsuuden ajan. 7–9-vuotiailla helpointa on ajatella asioita, joita pystyy näkemään, tuntemaan ja käsittelemään. Tämän ikäiset lapset ajattelevat kuitenkin vielä konkreettisesti. Lasten on hankalaa ymmärtää myös kielen ironisia, humoristisia ja abstrakteja merkityksiä. Vitsien kertominen ja toisille lapsille lälättäminen

ovat tämän ikäisistä mukavaa ajanvietettä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 15.9.2013.)

7–9-vuotiaat lapset osaavat jo luokitella asioita eri kategorioihin. Tämän ikäiset lapset ymmärtävät myös sen, että matematiikan luvut voidaan laskea yhteen eri järjestyksessä ja lopputulos pysyy samana. Kielelliset pulmat ovat vielä vaikeita ja omaa toimintaa ja ratkaisuja on usein hankalaa perustella. (sama)

7–9 -vuotiailla ajantaju laajenee ja erilaiset ajankäsitteet kuten nykyaika ja menneisyys tulevat tutuiksi. Tämän ikäisillä sadut ja todellisuus kuitenkin sekoittuvat monesti vielä keskenään. Yleisesti lapset pystyvät kyllä arvioimaan, mikä on satua ja mikä totta tai mikä on mahdollista ja mikä ei. (sama)

Esimurrosikäiset alkavat ymmärtää jo syy-seuraussuhdetta ja looginen päättely kehittyy. 9–12-vuotiaiden ajattelu kohdistuu vielä konkreettisiin asioihin ja kokonaisuuksien hahmottaminen monimutkaisista asioista voi olla hankalaa. Tämän ikäiset lapset pohtivat usein elämän suuria kysymyksiä kuten syntymistä ja kuolemista sekä oikeudenmukaisuutta ja maailmanrauhaa. Lapsi voi tuntea ahdistusta suurten asioiden äärellä ja olisikin tärkeää, että aikuiset olisivat mahdollisimman rehellisiä vastaillessaan lapsen kysymyksiin. (sama)

Esimurrosikäisten lasten on helppo oppia asioita, jotka kiinnostavat heitä itseään. Yleensä he jaksavat keskittyä hyvin mielenkiintoiseen tekemiseen tai harrastukseen. Myös abstraktien sanontojen ymmärrys alkaa kasvaa. Tämän ikäisille sanonta ”Lyödä ällikällä” ei tarkoita enää konkreettista lyömistä, vaan he ymmärtävät sanonnan merkityksen. (sama)

Viulunsoitossa esimurrosikä näkyy yleensä laiskuutena ja siinä, ettei soittoläksyjen harjoittelu enää kiinnostakaan. Usein mielenkiinnon kohteet muuttuvat juuri murrosiän kynnyksellä. Mielestäni opettajan ja vanhempien tulisi kuitenkin kannustaa murrosikäistä lasta jatkamaan soittoharrastustaan suvantovaiheen yli, sillä tämän ikäisenä lopetettu harrastus alkaa usein harmittamaan myöhemmällä iällä.

2.3 Tunne-elämän ja sosiaalisen käyttäytymisen kehitys

Tunteet aiheuttavat erilaisia fysiologisia reaktioita ja ne näkyvät muun muassa ilmeissä, silmien – ja pään liikkeissä, asennoissa, eleissä, äännähdyksissä ja puheessa. Tunteet ovat merkittävässä asemassa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja kouluikäiset ymmärtävätkin jo varsin hyvin toisten ihmisten tunteita. Tämän ikäiset lapset ymmärtävät myös sen, että sama kokemus voi aiheuttaa itsessään erilaisia tunteita sen mukaan, mistä näkökulmasta asiaa tarkastelee. Lapsen kehittyessä tunneilmaisu ja kyky omien ja toisten tunteiden tulkitaan kehittyvät asteittain. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 104–105.)

Tunteet eivät ole pysyviä tunnetiloja. Kypsään tunne-elämään kuuluu tunteiden muutokset joustavasti ja asteittain. Tunteiden säätely ei tarkoita kuitenkaan niiden tukahduttamista, vaan tunnetilan säätelyä niin, että mielen tasapaino ja toimintakyky säilyisivät mahdollisimman hyvinä. (sama)

Yleensä lapset oppivat kymmeneen ikävuoteen mennessä tunteiden säätelyn strategiat. Tämän ikäiset oppivat käyttämään hyväkseen ongelmanratkaisutaitoja ja etsimään sosiaalista tukea muilta ihmisiltä ja ikätovereilta. He oppivat myös suuntaamaan uudelleen ajatteluaan, pohtimaan asioita monipuolisesti ja vetäytymään omiin kuvitelmiinsä. (sama) Myös viulunsoitossa pyritään tuomaan esille erilaisia tunnetiloja. Yksi kappale on surullinen, toinen taas iloinen ja leikkisä.

7–9-vuotiailla lapsilla kavereiden mielipiteillä on suuri merkitys. Omatunto on melko jyrkkä ja tämän ikäiset ovat hyvin herkkiä kritiikille. Tämän ikäiset osaavat jo erottaa oikean ja väärän ja minäkuva alkaa hahmottua. Opettaja on 7–9-vuotiaille esikuva ja häntä halutaan miellyttää. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 15.9.2013.)

7–9-vuotiaat lapset tarvitsevat onnistumisen kokemuksia ja kannustusta, mutta epäonnistumisen tunnekin pitää harjoitella. On kuitenkin tärkeää, ettei lasta moitita, kun hän epäonnistuu, sillä tämä saattaa aiheuttaa lapselle riittämättömyyden ja itsensä huonoksi kokemisen tunteita. Epäonnistumisia tarvitaan, sillä ne

kasvattavat lasta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 15.9.2013.)

Viulunsoitossa vanhempien ja ystävien tuki on tärkeää. Kaveripiiri voi pahimmillaan tukahduttaa soittoharrastuksen, jos pikkuoppilas on liian tunnollinen ja käyttää harjoitteluun paljon aikaa. Opettajan tulisi myös olla varovainen antaessaan kritiikkiä soitosta. Soittaessa oppilas käsittelee teosta oman itsensä kautta ja näin ollen tuo ilmi myös omia tunteitaan.

9–12-vuotiaat alkavat suhtautua vanhempiin ja opettajiin kriittisesti. Esimurrosikäiset ovat usein myös tyytymättömiä itseensä. Perusteltujen rajojen asettaminen on ensiarvoisen tärkeää. Lapsi haluaa tulla kuulluksi, mutta aina hänen tahtonsa mukaan ei voida toimia. (sama)

3 TEMPERAMENTIN MÄÄRITELMIÄ

Tämän luvun tarkoituksena on antaa lukijalle käsitys siitä, mitä temperamentti on ja mitkä seikat siihen vaikuttavat. Ympäristömme ja kulttuurimme arvostus tietynlaista temperamenttia kohtaan on selkeä, vaikka kaikkien temperamenttien pitäisikin olla samanarvoisia.

3.1 Mitä temperamentti on?

Temperamentti on osa ihmisen persoonallisuutta. Persoonallisuuteen kuuluvat maailmankuva ja minäkäsitys, itsetunto ja arvot, sekä luonne ja temperamentti. Temperamenttia voidaan pitää siis persoonallisuuden ytimenä. Temperamentiksi puolestaan kutsutaan sitä, miten ihminen reagoi erilaisiin asioihin. (Viljamaa 2009, 11, 18.)

Keltikangas-Järvisen mukaan temperamentti on taipumus tai tyyli, joka selittää ihmisten erilaisuutta. Temperamentiksi voidaan sanoa sitä, miten ihminen tekee asiat, ei niinkään sitä, miksi ihminen tekee jotain. Se on myös synnynnäistä ja osaksi perinnöllistä. Temperamenttipiirteet ilmenevät jo varhain vauvaiässä ja pysyvät ihmisen toimintatyylin takana koko elämänkaaren ajan. Temperamenttieroilla voidaankin selittää miksi esimerkiksi väsymys tekee toisen kiukkuiseksi ja toisen keskittymiseen valvominen ei vaikuta mitenkään. (Keltikangas-Järvinen 2008, 11–13.)

”Temperamentti ilmenee esimerkiksi tyyliässä, jolla ihminen ilmaisee tunteitaan, miten pitkään hän keskittää tarkkaavaisuutensa samaan asiaan tai miten helposti hän on häiritävissä ja miten aktiivinen hän on.” kertoo Keltikangas-Järvinen. (Keltikangas-Järvinen 2004, 37).

Temperamenttipiirteet ovat niitä, joita käytämme, kun kuvailemme jonkin ihmisen ominaisuuksia. Niitä ovat esimerkiksi vilkas, seurallinen, äkkipikainen, ujo tai keskittymiskyvytön. Temperamenttipiirteet ovat pysyviä, mutta niiden ilmaisussa tapahtuu iän myötä muutoksia. Aikuisen ja lapsen tapa näyttää ärtymys-

tään poikkeaa toisistaan melko tavalla. Jotkut tutkijat ovatkin sitä mieltä, että vain pikkulasten kohdalla voidaan puhua varsinaisesta temperamentista. Aikuisilla temperamentin ilmaisu on niin paljon ympäristön odotusten muokkaamaa. (Keltikangas-Järvinen 2004, 43–44)

Temperamentti muuttuu vuosien vieressä eteenpäin ja lapsen oppiessa asioita. Temperamentti näkyykin helpoiten juuri yllätyksellisissä ja hallitsemattomissa tilanteissa, joiden käsittelyyn ei ole valmista mallia tai kaavaa. Pienillä lapsilla näitä tilanteita on enemmän kuin aikuisilla. Kognitiivisten taitojen kehittyessä lapsi voi esimerkiksi pelästyessään rauhoitella itseään, kun aikaisemmin hän on temperamenttinsa ohjaamana itkenyt hätäänsä. Temperamentti näyttää muuttuvan myös siksi, että sama ominaisuus tuntuu eri ikävaiheissa erilaiselta. Kun aktiivista vauvaa ihastellaan, niin murrosiässä aktiivinen lapsi voidaankin tulkita häiriökäyttäytyjäksi. (Keltikangas-Järvinen 2008, 17–18.)

3.2 Helppo, hitaasti lämpenevä ja vaikea temperamentti

Temperamenttityypit on jaoteltu erilailla riippuen siitä, miten niitä on haluttu rajata. Tässä työssä esittelen kuitenkin vain Alexander Thomasin ja Stella Chessin jaottelun temperamenttityypeistä, sillä se on tunnetuin.

Thomasin ja Chessin mukaan noin 60 prosenttia lapsista voidaan jakaa kolmeen eri temperamenttityyppiin: helppo, hitaasti lämpenevä ja vaikea temperamentti. Helpon temperamentin omaava lapsi on vanhempiansa ja kasvattajien mielestä usein helppo lapsi. Helppo temperamenttinen lapsi suhtautuu uusiin asioihin positiivisesti, sopeutuu hyvin muutoksiin ja biologiset toiminnot kuten nälkä ja unirytmii ovat säännöllisiä. He hyväksyvät helposti leikkien säännöt ja mukautuvat aikuisten vaatimuksiin. Helppo temperamenttisella lapsella on korkea ärsykekyky ja näin ollen lapsi ei osoita voimakkaasti tunteitaan. Tällaiset lapset sopeutuvat uusiin tilanteisiin, kuten koulun aloitukseen ilman vaikeuksia. He hyväksyvät pettymykset ilman suurempaa kapinointia ja suurimmatkin turhautumiset aiheuttavat heissä vain lyhytaikaista kiukuttelua. (Keltikangas-Järvinen 2004, 62–63.)

Hitaasti lämpenevän temperamentin omaava lapsi suhtautuu kaikkeen uuteen vaisusti ja negatiivisesti. Vaikka lapsi saisi monta mahdollisuutta tutustua uuteen asiaan, on sopeutuminen siitä huolimatta hidasta. Hitaasti lämpenevien lasten reaktiot eivät ole voimakkaita niin negatiivisissa kuin positiivisissakaan asioissa. Keltikangas-Järvisen mukaan: ”heidän tunteensa eivät koskaan myrskyä, heidän biologinen rytmensä on melko säännöllinen ja kaikki uusi aiheuttaa heissä vastustusta”. (Keltikangas-Järvinen 2004, 63–65)

Hitaasti lämpenevää temperamenttia pidetään yleisesti negatiivisena terminä, koska nyky-yhteiskunnassa ihannoidaan nopeutta ja tehokkuutta. Hitaasti lämpenevässä lapsessa ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla mitään negatiivista. Tällainen lapsi sopeutuu hitaasti uuteen ja vaatii pitkän tutustumis- ja harkinta-ajan. (sama)

Hitaasti lämpenevä lapsi ei pidä ympäristön muutoksista. Huolimatta siitä, kuinka oikein ja rauhallisesti vanhempi tutustuttaisi lastaan uuteen asiaan, yleensä lapsi protestoi. Kaikki mikä muuttaa tuttua rutiinia, saa hitaasti lämpenevän lapsen tolaltaan ja rauhoittuminen vie oman aikansa. Pienet muutokset ovat vaikeita, mutta suuret muutokset jopa katastrofi. Tällaisilla lapsilla on harvoin paljon kavereita, koska tutustuminen uusiin ihmisiin on työn takana. (sama)

Vaikea temperamenttinen lapsi on biologisesti epäsäännöllinen. Lapsi vetäytyy sekä sopeutuu hitaasti ja huonosti kaikkiin uusiin tilanteisiin. Lapsi on varautunut ja välttelee uusia tilanteita. Asioiden pitäisi sujua totutulla rutiinilla. Vaikea temperamenttinen lapsi ilmaisee mielialansa negatiivissävytteisesti ja emotionaaliset reaktiot ovat voimakkaita. (sama 65–70.)

Vaikea temperamenttisten lasten vanhemmat pitävät lapsiaan vaikeina. Tällaiset lapset asettavat kasvattajilleen erityisen haasteen. Vaikka vanhemmat pitävätkin lapsiaan vaikeina, Thomas ja Chess ovat teoriassaan sitä mieltä, että vaikea temperamentti on samalla tavoin neutraali, kuin muutkin temperamentit. Temperamentin merkitys syntyy siinä yhteydessä tai vuorovaikutuksessa, jossa

se ilmenee. Toisin sanoen voisi sanoa, että vaikean temperamentin määritelmä nousee siitä, miten ympäristö siihen reagoi. (Keltikangas-Järvinen 2004, 63–65)

Seurantatutkimukset osoittavat, että vaikea temperamentti ymmärtämättömän ja sopimattoman ympäristön kanssa ennustaa sopeutumishäiriöitä nuorena aikuisena. Ennustearvoa tällä on kuitenkin vasta silloin, kun vaikea temperamentti on jatkunut yli 3-vuotiaaksi asti. ”Silloin se yhdessä vanhempien kasvatustapojen kanssa pystyy selittämään 30–35 prosenttia sopeutumishäiriöiden synnystä.” Thomas ja Chess esittivät, että vaikeaa temperamenttia olisi noin 10 prosenttia lapsista, mutta muut tutkijat ovat sitä mieltä, että vaikea temperamentti on huomattavasti yleisempi. Vaikea temperamentti näyttäisi olevan selkeämmin esillä nuoruudessa ja vähenevän iän karttuessa. (Keltikangas-Järvinen 2004, 65–70.)

3.3 Temperamentin vaikutus käytökseen ja oppimiseen

Temperamentti vaikuttaa lapsen käytökseen monella tavalla. Ärsykekyvyyden ollessa matala, lapsi häiriintyy herkästi ja reagoi voimakkaasti muun muassa erilaisiin tuntemuksiin ja ääniin. Sopeutuminen uusiin muutoksiin voi olla osalla lapsista hankalaa ja vaatia rutiinien ylläpitämistä. Uudessa tilanteessa lapsi voi joko lähestyä tai vetäytyä. Kaikki nämä piirteet ovat sidoksissa siihen, millainen temperamentti lapsella on. (Viljamaa 2009, 23.)

Myös rytmisyys ja aktiivisuus vaikuttavat lapsen käyttäytymiseen ja oppimiseen. Osalle lapsista nukkumisrytmi määräytyy helposti, toisille taas ei. Aktiivisia lapsia ahdistaa joutenolo. He ovat menossa jatkuvasti ja puhua pulputtavat taukoamatta. Tällainen lapsi tarvitsee koko ajan tekemistä ollakseen tyytyväinen. (sama)

Oppimiseen vaikuttaa paljon tarkkaavaisuuden kesto ja sinnikkyys. (sama) Viulunsoitossa tämä näkyy siten, että helposti periksi antava lapsi jättää viululäksynsä tekemättä kevein syin ensimmäisen ongelman ilmetessä. Sinnikäs lapsi taas jaksaa harjoitella itselleen epämiellyttäviä asioita kotonakin ilman opettajan

ohjaamista. Häirittävyys määrittelee, kuinka lapsi uppoutuu mielipuuhaansa omaan maailmaansa tai puolestaan herpaantuu ja vaihtaa mielenkiinnon kohdettaan uuden mielenkiintoisen asian ilmaannuttua. (Viljamaa 2009, 23.)

Myös lapsen mielialan laatu vaikuttaa oppimiseen ja käytökseen. Oppimisen edellytys onkin, että lapsella on iloinen perusasenne opetettavaa asiaa kohtaan. Kielteinen ja huonotuulinen lapsi muistaa harvoin oppimaansa ja tulkitsee asioita kielteisesti, kuten esimerkiksi ”Oliko tässä kaikki?”. Perustyytymättömän lapsen opettaminen on usein opettajalle raskasta.(sama)

3.4 Ympäristön ja kulttuurin vaikutus temperamenttiin

Ympäröivä kulttuurimme arvottaa temperamenttipiirteitä siten, että toisia piirteitä pidetään hyvinä ja toisia piirteitä puolestaan huonoina. Arvostukset näkyvät vanhempien odotuksissa ja kasvatuksessa. Koulu suosii tietynlaista temperamenttityyliä, kun taas tietyt oppilaat saattavat jäädä alisuoriutujiksi temperamenttinsa vuoksi. Vaikka kaikki temperamenttipiirteet ovatkin yleisesti hyviä, ympäristömme ja kulttuurimme suosii kuitenkin tietynlaista temperamenttia. (Keltikangas-Järvinen 2004, 12.)

Kun puhutaan ympäristön vaikutuksesta temperamenttiin, voidaan erottaa ympäristön ja temperamentin korrelaatio sekä ympäristön ja temperamentin vuorovaikutus. Vaikutus kulkee molempiin suuntiin eli temperamentti vaikuttaa ympäristöön, kuten esimerkiksi ihmisten suhtautumiseen tai vanhempien antamaan kasvatukseen ja myös toisinpäin eli ympäristö vaikuttaa temperamenttiin. Äärimmäiset temperamentit, kuten esimerkiksi lapsen vilkkaus vaikuttavat taas ympäristöön eli vanhempien suhtautumiseen. Tällöin lapselle muodostuu vilkkautensa takia tietynlainen kasvuympäristö. Puolestaan keskinkertaisen vilkas lapsi ei aiheuta vanhempien kasvatukseen muutoksia, joten tällöin temperamentin vaikutus tulee ennemmin ympäristöstä lapseen. (sama, 118.)

Temperamentti ja ympäristö voivat olla riippuvaisia toisistaan eli korreloida passiivisella, reaktiivisella ja aktiivisella tavalla. Ympäristön ja temperamentin välillä on silloin passiivinen korrelaatio, kun lapsi ja ympäristö ovat luontevasti so-

pusoinnussa keskenään. Esimerkiksi vilkkaalle lapselle järjestetään sellainen ympäristö, missä on paljon harrastuksia ja virikkeitä. Reaktiivinen korrelaatio on kyseessä silloin, kun kasvattaja reagoi lapsen temperamenttiin siten, että hän joko vahvistaa tai heikentää sitä. Esimerkiksi jännityshakuisuus halutaan vai-mentaa vanhempien toimesta. Kaveripiiri puolestaan voi vahvistaa tätä piirrettä palkitsemalla rohkeaa käytöstä. Aktiivisesta korrelaatiosta puhutaan silloin, kun lapsi itse aktiivisesti valikoi ympäristönsä itselleen sopivaksi. Aktiivinen lapsi ha-keutuu tilanteisiin, missä voi soveltaa aktiivisuuttaan. Ujo lapsi taas pyrkii siihen, että ympäristö on mahdollisimman turvallinen ja yllätystekijät minimis-sään(Keltikangas-Järvinen 2004, 123–128.)

Samat temperamenttipiirteet hyväksytään eri kulttuureissa eri tavoin. Mikään temperamentti ei siis ole sinällään positiivinen tai negatiivinen ominaisuus vaan siihen vaikuttavat olosuhteet, ympäristö ja kulttuuri. Etelä-Keniassa tehty masai-vauvatutkimus osoittaa, kuinka vaikea temperamenttiset lapset selvisivät hen-gissä sodan keskellä verrattaessa helppo temperamenttisiin vauvoihin. Länsi-mainen käsitys siitä, kuinka helppo temperamenttinen lapsi on helppo, on täysin ristiriidassa masai-äitien käsitykseen helposta lapsesta. Myös kiinalaisten ja amerikkalaisten lasten temperamenttipiirteiden arvostukset ja odotukset ovat täysin ristiriidassa. Se mikä Kiinassa on odotusarvo, on Yhdysvalloissa häiriö. (sama, 236–240.)

Myös saman yhteiskunnan alakulttuureissa voi olla eroja, jotka asettavat tempe-ramenttipiirteet eri asemaan. Esimerkiksi eräässä tutkimuksessa newyorkilais-lapsien unirytmiongelmat olivat amerikkalaisäideille suuri ongelma, kun taas New Yorkin puertoricolaisäidit eivät tehneet unirytmistä minkäänlaista ongel-maa. Toisaalta puertoricolaislapsille tuli ongelmia vasta, kun he menivät kou-luun ja kohtasivat yhteiskunnan vaatimukset. (sama, 240–241.)

Kulttuurimme ylläpitää virallisia instituutioita, kuten esimerkiksi koulua ja vakiin-nuttaa tapoja, joissa pitää käyttäytyä yhteiskunnan vaatimalla tavalla. Länsimai-nessa koulumaailmassa sosiaalista ja rohkeaa lasta arvostetaan, kun taas ujo ja hitaasti lämpenevä lapsi leimataan helposti oppimisvaikeuksista kärsiväksi. Vai-kea temperamenttinen lapsi puolestaan saa helposti ylivilkkaan lapsen leiman ja

tällaisesta syntyy helposti häiriökäyttäytyjä. (Keltikangas-Järvinen 2004, 244–256.)

4 TEMPERAMENTTISEN LAPSEN OPETTAMINEN

Tässä luvussa pureudun temperamenttisten viuluoppilaiden opetukseen. Annan käytännön vinkkejä siihen, mitä viulunsoitonopettaja voi ottaa huomioon opettaessaan temperamenttista oppilasta. Selvitän myös kuinka tärkeää opettajan on tuntea oma temperamenttinsa.

4.1 Temperamenttinen viulisti

Viulunsoitonopettajana olen saanut huomata oppilaideni temperamenttieroja niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. Välillä tuntuu, että joillakin oppilailla kaikki huomio menee epäolennaiseen eikä itse soittamisesta tule mitään. Se saa opettajan helposti turhautumaan ja tulee tunne ettei opetettava asia kiinnosta.

Viulunsoitossa tietyt temperamenttipiirteet kuten sinnikkyys, peräänantamattomuus ja häiriintyvyys ovat tärkeitä piirteitä. Sinnikäs ja peräänantamaton viuluoppilas jaksaa harjoitella haastavankin soittoharjoituksen opettajan kanssa soittotunnilla loppuun. Kotona tämä piirre voi puolestaan haitata sosiaalista vuorovaikutusta lapsen harjoittellessa tuntitolkulla viululäksyjään. Helposti häiriintyvälle oppilaalle ulkoinen ärsyke – kuten esimerkiksi luokan sisustus voi olla haaste, joka katkaisee keskittymisen itse soittamiseen. Toisaalta häirittevyys voidaan kokea myös myönteisenä: usein herkkä ja monipuolinen havainnointikyky auttaa orkesterisoitossa, musiikillisessa tulkinnassa ja sävelvireyden hahmottamisessa. (Mullola 2012, 64–65.)

Suurimmalle osalle viuluoppilaista uudet tuntemattomat asiat ovat jännittäviä, mutta temperamentti määrää, onko jännitys pelkoa vai positiivista odotusta. Keltikangas-Järvisen mukaan temperamentti vaikuttaa myös siihen, miten herkkä oppilas on kritiikille. Temperamentti ei itsessään vaikuta siihen, onko oppilas herkkä kritiikille, mutta se selittää, miten oppilas käyttäytyy saatuaan kritiikkiä. Osa oppilaista ottaa kritiikin vakavammin kuin toiset. (Keltikangas-Järvinen 2008. 14–15.) Viulunsoitossa niin positiivista – kuin negatiivistakin palautetta

annetaan tunnin aikana useasti. Mielestäni opettajan tulisi huomioida kritiikkiä annettaessa oppilaan temperamentti. Kritiikinkin voi antaa rakentavasti, mainita ensin soiton hyvät puolet, jonka jälkeen antaa rakentavaa palautetta kehitettävistä asioista. Hyvä malli palautteelle onkin niin sanottu hampurilaismalli: ”Pohjana sämpylänä on positiivisia yksityiskohtia, lihana sämpylän välissä on korjausohjeita, sämpylänä päällä on myönteinen kokonaisarvio” (Lieksan kristillinen opisto 2008, hakupäivä: 20.11.2013).

Robin L. Hegvik on tutkinut temperamentin ja musiikin opetuksen yhteyksiä. Hän nostaa esiin neljä temperamenttipiirrettä, jotka ovat musiikin opetuksessa ja harjoittelussa kaikkein merkityksellisimpiä. Nämä piirteet muodostavat niin sanotun aktiivisen musiikkitemperamentin. (Mullola 2012, 70.)

Ensimmäisenä piirteenä Hegvik mainitsee *lähestymis-välttämistäipumuksen*, joka on musiikin opetuksessa kaikkein kriittisin ja merkityksellisin piirre. Lähes jokaisella soittotunnilla otetaan soitettavaksi uusia kappaleita ja harjoituksia, jotka edellyttävät oppilaalta sekä tietoja ja taitoja, mutta myös hyväksymistä ja sopeutumista. Oppilas saa tästä stressiä, jos hänellä on korkea välttämiskäyttäytyminen. Jotta kyseinen oppilas saisi tilanteen tasapainoon, hän saattaa jättää soittoläksynsä harjoittelematta soittotunnin jälkeisinä päivinä. Harjoittelematta jättäminen lisää entisestään oppilaan stressiä, koska harjoittelu jää viime tippaan. Tällainen viulisti voi vetäytyä tunnilla omiin maailmoihinsa, taantua ikätasoaan alemman tasolle tai saada kohtauksen ja kieltäytyä yhteistyöstä opettajan kanssa. (sama, 70.)

Toisena piirteenä Hegvik puhuu *häiriintyvyydestä*. Viuluoppilas, jonka häiriintyvyysskynnys on korkea, suuntaa tarkkavaisuutensa opetettavasta asiasta muualle. Häiriöherkkyyden ajatellaan häviävän iän mukana, mutta näin ei kuitenkaan ole. (sama)

Aktiivisen musiikkitemperamentin kolmas piirre on *intensiivisyys*. Intensiivisyyden molemmat ääripäät saattavat olla viulunsoitonopetuksessa ongelmallisia. Intensiivisen soittajan esitys on usein yhteydessä soiton sävyyn ja voimakkuuteen, sekä musiikilliseen ilmaisuun ja tulkintaan. Lauhkean opettajan mielestä

intensiiviset oppilaat saattavat jopa liioitella tulkinnoissaan. Toinen ääripää on tasaiset oppilaat, joiden intensiteetti on vähäinen. Tällaisten viulistien esitykset saattavat jäädä varjoon ryhmätilanteessa. (Mullola 2012, 70.)

Neljäntenä ja viimeisenä aktiivisen musiikkitemperamentin piirteenä Hegvik pitää *ärsykekyynnystä*. Jos viulistin ärsykekyynnys on matala, voi temperamenttinen opettaja esimerkiksi äänekkäällä rytmitaputuksellaan tehdä oppilaan olon epä-mukavaksi. Oppilaat, joiden ärsykekyynnys on korkea, vaativat voimakkaita efektejä, jotta heidät saataisiin kiinnostumaan ja reagoimaan tarpeeksi soittotehtäviinsä. (sama)

Opettajan tulee havainnoida oppilaan piirteitä ja muodostaa näiden pohjalta käsitys siitä, mikä on temperamenttia ja mikä puolestaan on kehitysvaiheiden tuomaa muutosta. Temperamenttieroja ymmärtävä opettaja ymmärtää lapsen yksilöllisyyttä ja osaa ohjata oppilastaan oikeaan suuntaan oppimisen tiellä.

4.2 Jatkuva torumista vai selkeää ohjaamista?

Vilkkaiden ja temperamenttisten lasten riehuminen tunnilla on tuttua opettajille ja keskittymisestä itse soittamiseen ei tule mitään. Jatkuva toruminen ei johda useinkaan haluttuun lopputulokseen, mutta miten ohjata tällaista oppilasta? Miten temperamenttisen oppilaan saisi ohjattua itse tekemiseen eli soittamiseen ja siihen keskittymiseen?

Lapsia ei ole aina osattu ohjata oikein, ei välttämättä vielä nykyäänkään. Vaikea temperamenttisten lasten käytös tulkittiin ja tulkitaan edelleenkin välillä niskoitteluksi ja tottelemattomuudeksi. Keltikangas-Järvisen mukaan: ”Kasvatuksen tarkoitus ei ole temperamentin muuttaminen, vaan sosiaalisen ja toiset huomiioon ottavan käytöksen opettaminen temperamentista huolimatta.” Lapsia joudutaan kasvattamaan eri tavoin. Kasvatuksen seurauksena temperamenttinenkin lapsi osaa käyttäytyä rauhallisemmin opittuaan itsehillinnän taitoja. (Keltikangas-Järvinen 2008, 22, 27–28.)

Viljamaan mukaan lapsi seuraa paremmin ohjeita kun niitä ei anneta älämuodossa. Tarkoitus on siis kiinnittää oppilaan huomio tavoitetilään, johon ollaan pyrkimässä. Ohjeiden tulisi olla myös lyhyitä ja konkreettisia. Viljamaa myös kehottaa kirjaamaan tavoitteita paperille ja sijoittamaan heikon keskittyjän paremmin keskittyvän lapsen seuraan. Tärkeää on kuitenkin, ettei hyvä keskittyjä joudu ottamaan vastuuta villistä kaveristaan, vaan vastuu on opettajalla. (Viljamaa 2009, 36.)

Lajos Garamianin mukaan: ” Viulunsoittaja voi syyllistyä vain yhteen kuolemansyntiin, nimittäin kärsimättömyyteen.” Kärsimättömyyden lisäksi Garamian mainitsee myös keskittymiskyvyn. (Garam 1972, 149–152.) Keskittyminen soittamiseen on temperamenttisille lapsille joskus kuitenkin ylitsepääsemätöntä. Opettajan tulisi puuttua ongelmaan vanhempien kanssa ja selvittää mikä keskittymiskykyä alentaa. Siihen voi olla monia tekijöitä, kuten esimerkiksi jokin mieltä askarruttava asia, väsymys tai nälkä.

Filosofian tohtori Ross W. Greenen mukaan yleisimmin suositeltu ja käytetty lähestymistapa helposti tulistuvien lasten käytöksen ymmärtämisessä ja muuttamisessa on perinteisiin näkemyksiin perustuva menetelmä. Siihen liittyy erilaisia uskomuksia, kuten se, että osa lapsista on oppinut muun muassa raivokohtausten ja huutamisen johtavan siihen, että he saavat huomiota tai että kasvattajat antavat periksi. Kasvattajalla voi olla käsitys, että lapsen purkaukset ovat tavalisia ja lapsen tietoisessa kontrollissa. Jos tähän tahtoo uskoa, niin voi uskoa myös siihen, että tällaisesta käytöksestä voi oppia pois pitämällä tehokkaampaa ja vakuuttavampaa kurinpitoa. (Green 1998, 71–72.)

Tällaisten raivokohtausten ja huutamisen poisoppimiseen on kuitenkin seuraavia periaatteita: 1) Opettaja antaa oppilaalle paljon myönteistä huomiota, jotta kielteisen huomion hakeminen vähenee. Viulutunnilla opettaja voisi kehua pienestäkin myönteisestä asiasta, jonka oppilas tekee oikein, 2) Opettaja vähentää käskyjä, mutta käskyt, mitä opettaja käyttää, ovat selkeitä. Viulutunnilla opettaja voisi käyttää sanontoja: ”soitetaan”, ei niinkään ”soita”. Selkeät ja lyhyet käskyt: kuten ”Jousikäden pikkurilli pyöreäksi!” toimii aina, 3) Oppilaalle opetetaan, että opettaja kääntää vain kerran tai kaksi ja opettajaa on toteltava nopeasti, 4)

Opettaja ottaa käyttöön kirjaamiskäytännön, esimerkiksi pisteet tai tarrat, joilla seurataan oppilaan edistystä eri osa-alueilla. Soittotunneilla tämä toimii erityisen hyvin pienten oppilaiden kanssa. Hyvin soitetun soittoläksyn tai harjoitukseen keskittymisen jälkeen opettaja voi palkita oppilaan esimerkiksi tarralla, 5) Käytös johtaa seuraamuksiin - palkkioihin tai rangaistuksiin. Viulunsoitossa palkkio voisi olla hyvin esimerkiksi mukava yhteissoitollinen duo-kappale opettajan tai toisen soittajan kanssa. Nykykouluissa rangaistuksia saa harvoin jakaa, joten opettajan tulisi ottaa huomioon, että rangaistus on suhteellisen lievä, 6) Oppilaalle näytetään, ettei opettaja anna periksi, vaikka hän hermostuisi. Greenen mukaan perinteinen suhtautumistapa antaa raamit ja selkeät säännöt sille, mitä oppilas saa ja ei saa tehdä. (Green 1998, 72–73.)

Greenen mukaan opettaja voi ottaa myös toisenlaisen lähestymistavan joustamattomien ja turhautuneiden lasten käsittelemiseen ja opettamiseen: A-suunnitelman, B-suunnitelman ja C-suunnitelman. A-suunnitelmassa ongelmat käsitellään aikuisen tahdon sanelemina. Tässä suunnitelmassa opettaja on ehdoton. Läksyjä ei jätetä tekemättä ja soittotunnilla soitetaan, vaikka oppilas väsymykseen vedoten pyytäisi kevyempää tuntia. A-suunnitelma kuulostaa suhteellisen tavalliselta kasvattajan käytökseltä ja onkin sitä helpoille lapsille, mutta lisää temperamenttisten lasten todennäköisyyttä saada jonkinasteinen kohtaaminen. C-suunnitelma on vastakohta A-suunnitelmalle. Siinä opettaja luopuu oppilaan tavoitteista ja odotuksista kokonaan. C-suunnitelmassa opettaja voi vastata ”OK” oppilaalleen, kun tämä ei halua soittaa soittoläksyjään. Tästä voisi tehdä johtopäätöksen, että opettaja on antanut periksi, mutta opettaja on antanut vasta silloin periksi kun on soveltanut A- ja B-suunnitelmaa ennen C-suunnitelman käyttöönottoa. (sama, 80–86.)

B-suunnitelma on näistä suunnitelmista tärkein, ja tähän suunnitelmaan tulisi jokaisen opettajan pyrkiä, jos päättää käyttää tällaista strategiaa opetuksessaan. B-suunnitelma tarkoittaa yhteistoiminnallista ongelmanratkaisua eli siinä keskustellaan oppilaan kanssa, jotta saataisiin sekä oppilasta että opettajaa tyydyttävä ratkaisu ongelmiin. Tämä ei johda kuitenkaan auktoriteettiongelmiin, kuten voisi luulla. B-suunnitelmaa voi toteuttaa kahdella eri tavalla: tehdä suun-

nitelman hätätilanteiden varalle tai tehdä ennakoivan suunnitelma. Tavoitteena on saada ongelma kuitenkin ratkaistua ennalta. (Green 1998, 86–87.)

B-suunnitelmassa on kolme vaihetta: 1) empatia sekä vakuuttelu, 2) ongelman määrittely sekä 3) kutsu neuvotteluun. Empatiassa viulunsoitonopettaja rauhoittaa ja pitää oppilaan maltillisena, jotta keskustelu opettajan kanssa onnistuu. Lapsilla on huolenaiheita, kuten esimerkiksi nälkä tai väsymys, jotka pitää nostaa esille. Empatian osoittamista on se, että opettaja toistaa oppilaan huolenaiheen samoilla sanoilla. Aikuisen tehtävä on varmistaa, että lapsen huolenaihe tulee esille. Jos oppilas ei osaa vastata, mikä häntä huolestuttaa, on opettajan tehtävä kysellä lisäkysymyksiä. Hankala oppilas voi myös vaatia vakuuttelua. (sama, 86–108.)

Toisessa vaiheessa opettaja määrittelee ongelman. B-suunnitelmassa ongelmia on aina kaksi: sekä opettajan että oppilaan ongelma. Tässä tulee varoa, ettei nosta esiin ratkaisua vaan erityisesti huolenaiheen. Lopuksi kolmannessa vaiheessa opettaja ja oppilas keksivät yhdessä ratkaisuja ongelmaan, jossa molempien huolenaiheet on nostettu esille. Ongelma ratkaistaan yhdessä oppilaan kanssa, eikä oppilaan puolesta. Tämä vaihtoehto on hyvä erityisesti sellaisten oppilaiden kanssa, jotka ovat tottuneet, että opettaja on auktoriteetti. (sama)

Viulunsoitossa opettajan tulisi huomioida myös oppilaan musiikkitemperamentit. Lähestymis-välttämistäipumuksen omaavaa oppilasta opettaja voi auttaa suunnittelemalla oppilaan ja hänen vanhempiansa kanssa, kuinka suuren määrän läksyjä oppilas voi harjoitella ilman, että hän stressaantuu. Soittoluokan pitäminen virikkeettömänä taas helpottaa oppilasta, jolla häiriintyvyyssynnys on korkea. Tällaisille viuluoppilaille opettajan tulee lyhentää ja rytmittää annettuja soitotehtäviä. (Mullola 2012, 70–71.)

Viulunsoitonopettajan tulisi ottaa huomioon myös viuluoppilaansa intensiivisyys ja ärsykekynnys. Temperamenttisilla lapsilla ärsykekynnys on usein matala. Tällöin opettajan tulisi olla varuillaan, ettei käytä voimakkaita ilmaisuja, kuten esimerkiksi naputa rytmiä kovalla äänellä. (sama)

4.3 Opettajan oma temperamentti ja vuorovaikutustaidot

Lajos Garamin määritelmä taitavasta opettajasta on seuraavanlainen:

Taitava opettaja osaa auttaa oppilastaan löytämään omat lahjansa ja voimavaransa. Oppilasta ei loppujen lopuksi auta se, että hänen opettajansa osaa soittaa hyvin, koska opettaja ei voi soittaa oppilaan puolesta. Oppilaan on löydettävä itsestään ne ominaisuudet, joita tarvitaan laadukkaassa musisoinnissa ja ne keinot, joiden kautta hänen omat kykynsä pääsevät esille. (Garam 2000, 50–51.)

Opettajan rooli viulunsoitonopetuksessa on merkittävä, sillä hän on paljon kahden kesken oppilaan kanssa. Mielestäni opettajan ennakkokäsitykset ja vaatimukset, mutta myös se, miten hän suhtautuu oppilaaseen, vaikuttaa tunnin kulkuun. Opettaja on oppilaalle parhaimmillaan hyvä esikuva, mutta pahimmillaan sellainen malli, johon oppilas ei halua missään nimessä samastua.

Keltikangas-Järvisen mukaan opettajan oma temperamentti ei tee opettajasta itsestään hyvää tai huonoa pedagogia. Opettaja opettaa ammattitaidolla, joka pohjaa koulutukseen, ei niinkään temperamentilla. ”Hyvällä koulutuksella estetään myös kyseiset temperamentin aiheuttamat vinoumat suhtautumisessa ja arvioinneissa.” Toisaalta oman ja oppilaan temperamentit tunteva opettaja ymmärtää oppilaan hänessä herättämiä tunteita ja tämä puolestaan parantaa opettajan ja oppilaan vuorovaikutusta. (Keltikangas-Järvinen 2004, 309, 314.)

Opettajan oma temperamentti kuitenkin vaikuttaa hänen opetustyyliinsä muun muassa siten, millaisia opetusmetodeja hän käyttää ja siihen, millaisia reaktioita opettaja odottaa vastineeksi oppilaaltaan. Erilaisia temperamentteja edustavia opettajia tarvitaan siis senkin vuoksi, koska oppijoinakin on koko temperamenttipiirteiden kirjo. (Mullola 2012, 68–69.)

Kahta erilaista lasta ei voi ohjata samoin keinoin. Emme myöskään voi edellyttää samoja vuorovaikutuksen muotoja temperamentiltaan erilaisilta lapsilta. Vaikka aikuisillakin on temperamenttinsa jäljellä, on heillä paremmat mahdollisuudet sovittaa käyttäytymistään tilanteen ja tavoitteen mukaan kuin lapsella. Kasvattajan on ensisijaisesti tuettava lasta löytämään omalle laadulleen sopivat selviytymiskeinot niin vuorovaikutuksessa toisen kanssa kuin itsenäisessä toiminnassakin. (Raina & Haapaniemi 2005, 103.)

Opettajien ja kasvattajien omaa temperamenttia ei ole tutkittu lähes ollenkaan Suomessa vaan temperamenttitutkimuksissa on keskitytty lähinnä lapsen temperamenttiin. Omien viulunsoitonopettajakokemusteni perusteella voin kuitenkin sanoa, että opettajieni oma temperamentti on näkynyt heidän opetuksessaan. Yksityisopetuksessa vuorovaikutustaidot korostuvat huomattavasti enemmän kuin ryhmätunneilla.

Opettajien valintakokeita kehittävien Pekka Kososen ja Pekka Räihän mukaan joka kolmannelta opettajalta puuttuu opettajan ammatin vaatimia ominaisuuksia. ”Tutkijoiden mielestä nykyopettajan työssä on tärkeää osata kohdata toinen ihminen, sietää erilaisuutta ja luoda suhteita muun muassa vanhempiin.” Kososen ja Räihän mukaan syy koulun järjestyshäiriöihin ei johdukaan välttämättä oppilaista tai vanhemmista, vaan siitä, että opettaja on väärällä alalla. Yllättävän moni opettajaksi haluava nauttii esiintymisestä ja mieltää opettajan aseman edelleen auktoriteetiksi. Vuoden 2003 jälkeen Jyväskylän Yliopistossa onkin alettu harjoitella vuorovaikutustaitoja. (Tikkanen 2008, hakupäivä: 26.10.2013.)

Vuorovaikutustaitojen opetusta on pompoteltu myös ammattikorkeakouluissa. Ilokseni olen saanut kuitenkin huomata, että ainakin Oulun seudun ammattikorkeakoulussa pedagogisten aineiden opintokokonaisuuksiin on lisätty nykyään opettajan vuorovaikutustaitojen opettaminen.

5 POHDINTA

Tavoitteeni oli selvittää, voiko viulunsoitonopettaja tietoisella ohjaamisella päästä lähemmäs haluttua lopputulosta viulutunneilla jatkuvan vanhanaikaisen käyttämisen ja kurinpidon sijaan. Tarkoitukseni oli siis antaa viulunsoitonopettajille konkreettinen tietopaketti, jotta he pärjäisivät soittotunneilla paremmin temperamenttisten oppilaidensa kanssa.

Mielestäni tietopaketti onnistui hyvin ja kirjallisuuslähteitä löytyi huomattava määrä. Tiedonhankinnassa käytin kirjojen lisäksi myös artikkeleita. Käytin hyväkseni myös omia kokemuksiani, joihin olen törmännyt viulunsoitonopettajan työssäni.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen joutunut pohtimaan omaa opettajuuttani. Myös omien temperamenttipiirteiden tiedostaminen on ollut hyväksi suhteuttaessani omaa temperamenttia oppilaisiini. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen alkanut ymmärtää myös vaikeiden oppilaideni käyttäytymistä. Nämä ohjeet tulevat varmasti auttamaan haastavissa tunti-ilanteissa, kunhan palaan työelämään.

Viulunsoitto vaatii keskittymistä ja sinnikkyyttä. Temperamenttisten lasten korkea ärsykekyky on omiaan hankaloittamaan soittoharrastuksen edistymistä, ja uskon, että ohjeitani käyttämällä tunti-ilanteet vähintäänkin rauhoittuvat. Ohjeet eivät varmasti sovellu kaikille oppilaille, koska oppijat ovat yksilöitä, mutta uskon, että nämä vaihtoehtoiset menetelmät ovat kokeilemisen arvoisia neuvoja. Ajanpuutteen vuoksi en päässyt kokeilemaan ohjeitani konkreettisesti viulutunti-ilanteessa.

Opinnäytetyöni laatu olisi parantunut, jos olisin päässyt kokeilemaan opettajalle suunnattuja ohjeita käytännössä ja raportoimaan tuloksista. Olisi mielenkiintoista tutkia myös sitä, kuinka ohjeeni toimisivat ryhmätunti-ilanteissa. Työni jäi siis kaipaamaan sitä, mitkä näistä neuvoista toimivat ja mitkä eivät toimi soitonopettajan työssä. Jatkan mielellään aiheen tutkimista seuraavissa opinnäytetöissäni, mikäli jossain vaiheessa jatkan kouluttautumista opettajana.

Olen hyvin iloinen huomattessani, että ainakin Oulun seudun ammattikorkeakoulussa on lisätty opettajien pedagogisiin opintokokonaisuuksiin vuorovaikutustaitojen opettaminen. Koen, että opetuksen lisäksi tämä työ lisäsi erityisesti sellaisten soitonopettajien tietoutta, jotka eivät ole opettajakoulutuksessaan saaneet opetusta vuorovaikutustaitoihin.

LÄHTEET

Eskelinen S., Hartikka H., & Rintala S. 1997. Missä nää oot eskarissa? Kuusi-vuotiaan lapsen kehitystä tukeva suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta päiväkodissa, koulussa ja seurakunnassa. Kasvatustieteen syventäviin opintoihin kuuluva tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun opettajankoulutuslaitos. Oulu. Hakupäivä 19.9.2013

http://www.utaj.fi/koulu/psykologia/sangin_opet/kehitys.html.

Garam, L. 1972. Viulunsoiton peruskysymyksiä. Helsinki: Musiikki Fazer.

Garam, L. 2000. Lahjakkaan viulistin kasvatusta. Helsinki: Yliopistopaino.

Greene, R. W. 1998. Tulistuva lapsi. Uusi lähestymistapa helposti turhautuvien ja joustamattomien lasten ymmärtämiseen ja kasvattamiseen. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Mullola, S. 2012. Temperamentti - oppimisen yksilöllinen instrumentti. Teoksessa Jordan-Kilki, P., Kauppinen, E. & Viitasalo-Korolainen, E. (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti - ihmisen yksilöllisyys. Juva: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Liisa Keltikangas-Järvinen ja WSOY.

Lieksan kristillinen opisto. 2008. Hakupäivä 20.11.2013
<http://koti.kainuu.com/mervitu/ammattisuomea/opiskelu/opiskelu.htm>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2013. Hakupäivä 15.9.2013
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/6_7-vuotias/.

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/9_12-vuotias/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/murrosian_kynnyksella/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/6_7-vuotias/oppiminen/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/oppiminen/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/9_12-vuotias/oppiminen/ .
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/sosiaaliset_taidot/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/persoonallisuus_ja_tunne-elama/.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/9_12-vuotias/persoonallisuus_ja_tunne-elama/.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Raina L., & Haapaniemi R. 2005. Yksilöt yhdessä. Kasvatus ja persoonan laatu. Tallinna: AS Pakett kirjapaino.

Tikkanen, J. 2008. Tutkijat: Joka kolmannelta opettajalta puuttuu ammatin vaatimia ominaisuuksia. Hakupäivä: 26.10.2013
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Tutkijat+Joka+kolmannelta+opettajalta+puuttuu+ammatin+vaatimia+ominaisuuksia/1135238893376>.

Viljamaa, J. 2009. Mitä minä teen tämän lapsen kanssa? Haastavan lapsen kasvatus. Juva: WS Bookwell Oy.

